

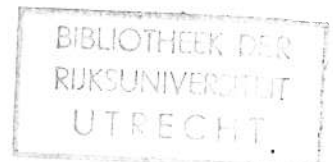
UWC 323.276 (883:492)

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

PLEIN 23 — 'S-GRAVENHAGE — TEL. 614941

U.B. UTRECHT
BAZ
170

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
te
's-Gravenhage

Dienstonderdeel: Directie Westelijk Halfrond

Datum: 28 februari 1984

Onderwerp:

Kenmerk: DWH/SH-55923

nr.: D 83/252/4484

Hierbij bieden wij U aan het volledige rapport met bijlagen van de commissie die een onderzoek heeft ingesteld naar de rol van de Nederlandse Militaire Missie in Suriname vóór, tijdens en na de staatsgreep van 25 februari 1980, alsmede naar de behandeling van daarover bij het ministerie van Defensie binnengekomen ambtelijke gegevens.

Voor de instelling van deze commissie verwijzen wij naar onze brief van 29 augustus 1983 (Zitting 1982 - 1983, -18031, nr. 2).

De commissie bestond uit mr. B. Pronk, president van de Arrondissementsrechtbank te Breda, voorzitter; vice-admiraal b.d. L. Brouwer, oud-voorzitter van de Afdeling voor de Geschillen van Bestuur van de Raad van State, en Jhr.mr. J.A. de Ranitz, oud-ambtenaar van Buitenlandse Dienst en laatstelijk Harer Majesteits Ambassadeur te Parijs. Aan de commissie werd als secretaris toegevoegd mr. E.J. van der Poel, gerechtsauditeur tevens rechter-plaatsvervanger in de Arrondissementsrechtbank te Rotterdam.

De commissie heeft haar rapport op 22 februari aan ons aangeboden. Zoals naar voren komt uit het antwoord op de door ons aan de commissie voorgelegde vragen, is niet gebleken dat het hoofd van de Nederlandse Militaire Missie in Suriname, Kolonel Valk, heeft meegewerkt aan de voorbereiding of de uitvoering van de machtsovername. Dit lijkt de commissie ook niet waarschijnlijk. Evenmin is gebleken dat leden van de missie medewerking hebben verleend. Wel blijkt uit de conclusies van de commissie dat het handelen van Kolonel Valk op een aantal punten voor ernstige kritiek vatbaar is.

De vier vragen die wij de commissie hebben gesteld en de daarop gegeven antwoorden geven wij hieronder weer.

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

kenmerk: DWH/SH-55923

datum: 28 februari 1984

blad: -2-

Vraag 1:

Hebben de toenmalige Landmachtattaché tevens Hoofd van de Nederlandse Militaire Missie in Suriname of leden van die Missie, al dan niet op persoonlijke basis, medewerking verleend aan de voorbereiding en/of uitvoering van de machtsovername op 25 februari 1980 door de groep Bouterse of droegen zij kennis van het voor-nemen tot deze machtsovername?

Antwoord

Op grond van de verklaringen van informanten en de bescheiden waar-over de Commissie heeft kunnen beschikken, is het de Commissie .. niet duidelijk geworden of de gebeurtenissen van 25 februari 1980 van de aanvang af een staatsgreep als bedoeling hadden, een poging waren om de legerleiding af te zetten dan wel een poging om de Krijgsraadspraak van 26 februari 1980 voor te zijn, die - bij een veroordeling van de onderofficieren Abrahams, Sital en Neede - met zich mee zou kunnen brengen, dat de opstandige onder-officieren, verzameld in het zogenaamde Fort Bomika, zouden worden ontslagen en zonder inkomsten zouden komen te zitten.

De Commissie neigt ertoe aan te nemen dat een vooropgezette staatsgreep niet in de bedoeling heeft gelegen maar dat - toen de actie geen reële tegenweer bleek op te roepen - een situatie ontstond waarin de onderofficieren de staatsmacht in handen bleken te hebben.

De Commissie is op grond van het thans voorliggende feitenmateriaal niet tot de conclusie gekomen dat Kolonel Valk met zijn uitlatingen in 1979 jegens een aantal officieren van de Surinaamse Krijgsmacht heeft willen aansturen op een gewelddadige actie tegen de leiding van deze Krijgsmacht doch wel dat Kolonel Valk het in de hand heeft gewerkt dat sommige officieren dit uit zijn woorden hebben opge-maakt.

De Commissie is van oordeel dat door de opstandige onderofficieren de uitlatingen van Kolonel Valk op 9 februari 1980 bij Fort Bomika kunnen zijn opgevat als begrip voor hun houding en steun voor hun acties tegen de leiding van de Surinaamse Krijgsmacht. Deze uit-latingen zijn niet gericht op overleg en matiging maar hebben daarentegen voedsel gegeven aan de bestaande onvrede van de onder-officieren en hebben hen gestijfd in hun opstandig optreden. Ook de contacten bij Kolonel Valk thuis kunnen door de onderofficieren als een zekere vorm van steun voor hun voormelde acties zijn opge-vat.

Kolonel Valk heeft nagelaten in het conflict tussen de legerlei-ding en de onderofficieren de hem passende distantie te bewaren en heeft door zijn optreden de onderofficieren in algemene zin morele steun gegeven.

Niet is aangetoond dat dit optreden van Kolonel Valk in causaal verband staat tot de gebeurtenissen van 25 februari 1980. Wel is gebleken dat er van de zijde van de opstandige onderofficieren vertrouwen bestond in en waardering voor Kolonel Valk.

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

kenmerk: DWH/SH-55923

datum: 28 februari 1984

blad: 3

De Commissie is op grond van het feitenmateriaal tot de conclusie gekomen dat Kolonel Valk in de dagen voor 25 februari 1980 beschikte over aanwijzingen dat gewelddadigheden te verwachten waren. Niet gebleken is dat Kolonel Valk kennis droeg van de aard die deze gewelddadigheden zouden aannemen of van het tijdstip waarop zij zouden plaatsvinden. Evenmin is de Commissie gebleken dat Kolonel Valk heeft medegewerkt aan de voorbereiding van de machtsovername op 25 februari 1980, bijvoorbeeld door het geven van adviezen. Van enige medewerking aan de uitvoering van de machtsovername op genoemde datum is niet gebleken.

Van de leden van de Missie is bij het onderzoek niet gebleken dat zij medewerking hebben verleend aan de voorbereiding en/of uitvoering van de machtsovername op 25 februari 1980. Evenmin is gebleken dat zij kennis droegen van het voornemen tot deze machtsovername.

De Commissie is van oordeel dat de verregaande inmenging in de binnenlandse situatie van Suriname die Kolonel Valk zich op 28 februari 1980 heeft gepermitteerd - toen hij aan enkele leden van de Nationale Militaire Raad verstrekkend advies heeft gegeven, onder andere hoe te handelen ten aanzien van de regering Arron en het aanzoeken van een (in)formateur - de toets der kritiek niet kan doorstaan.

Vraag 2:

Beschikte de Landmacht Inlichtingendienst of een andere dienst ressorterend onder de Minister van Buitenlandse Zaken of van Defensie dan wel een of meer medewerkers daarvan over gegevens, waaruit de betrokkenheid als in vraag 1 bedoeld blijkt, dan wel waarschijnlijk lijkt? Zo ja, sedert wanneer waren deze gegevens beschikbaar?

Antwoord

De Commissie heeft in verband met deze vraag, naast het rapport van de Landmacht Inlichtingendienst van 7 september 1981 en het rapport van Kolonel Maarseveen van 31 augustus 1981 twee rapporten van deze dienst relevant geacht. Het betreft rapporten die zijn gedateerd 19 juni en 28 oktober 1980, en in Hoofdstuk 18 zijn besproken. Voorts is in dit verband van belang een notitie van Kolonel Valk, gedateerd 11 maart 1980, aan de Ambassaderaad, de heer Sinninghe Damsté, mede geparafeerd door Ambassadeur Vegelin van Claerbergen.

Vornoemde stukken duiden, in onderling verband beschouwd, op een mogelijke betrokkenheid van Kolonel Valk bij de machtsovername op 25 februari 1980.

Thans, na voltooiing van haar onderzoek, blijkt naar de mening van de Commissie niet van een dergelijke betrokkenheid; evenmin lijkt dit de Commissie waarschijnlijk.

Vraag 3:

Waarom is aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie de informatie uit het verslag van de Landmacht Inlichtingendienst van 7 september 1981 niet doorgegeven, wat is er precies met het verslag gebeurd en wie hebben zich er mee beziggehouden?

Antwoord

Nadat het verslag - hierna te noemen rapport - door de rapporteur, Majoor Koenders, medewerker van de Landmacht Inlichtingendienst, op 7 september 1981 was vastgesteld, zijn hiervan 3 exemplaren vervaardigd. Exemplaar nr. 1 is naar Kolonel Schulte, Hoofd van de Landmacht Inlichtingendienst gezonden. Exemplaar 2 is bij de Sectie van Luitenant-Kolonel Beijer van voornoemde dienst gebleven en exemplaar nr. 3 is opgeborgen in het archief van het Bureau waar Majoor Koenders werkzaam was. Majoor Koenders heeft tevens een geschoonde versie, waarin enkele passages ontbraken, van het rapport opgemaakt. Hiervan zijn 2 exemplaren vervaardigd. Een exemplaar is in augustus/september 1981, volgens Majoor Koenders, of in mei 1982, volgens Kolonel Maarseveen, aan laatstgenoemde overhandigd. Het tweede exemplaar is in het archief van het Bureau waar Majoor Koenders werkzaam was opgeborgen. Eind december 1982 heeft Majoor Koenders ten behoeve van Kolonel Schulte een copie van een origineel exemplaar van het rapport doen maken in verband met het door laatstgenoemde op te stellen advies voor de Secretaris-Generaal van Defensie, de heer Peijnenburg, over de beantwoording van gestelde Kamervragen. Het aan Kolonel Maarseveen overhandigde exemplaar is begin augustus 1983 bij hem door Luitenant-Kolonel Beijer opgehaald.

Kolonel Schulte heeft het rapport op 15 september 1981 besproken met de heer Demmink, toenmalig Hoofd van de Afdeling Wetgeving en Publiekrecht van het Ministerie van Defensie, tevens coördinator van het beleid inzake Suriname op dit departement. Na deze bespreking heeft Kolonel Schulte het betreffende exemplaar nr. 1 meegenomen en opgeborgen in het archief van de Landmacht Inlichtingendienst.

In overleg met Kolonel Schulte heeft de heer Demmink op 15 september 1981 besloten geen vervolg aan het rapport te geven. Hij was coördinator van het beleid inzake Suriname en daardoor bevoegd om te beslissen wat er met de informatie, verkregen door de Landmacht Inlichtingendienst, moest gebeuren. De heer Demmink beoordeelde de inhoud van het rapport als een opsomming van roddels en verhalen die hij in 1980 en 1981 al had gehoord en in wezen niets nieuws bevatten. Het rapport bevatte naar zijn mening geen aanknopingspunten voor verder onderzoek. De weergegeven verhalen zouden volgens hem slechts via een - in zijn ogen ondoenlijk - onderzoek ter plaatse te verifiëren zijn. Bovendien werd geen verdere vertroebeling met de leiding van het Surinaams Nationaal Leger en daarmee met Suriname gewenst.

De Commissie is van oordeel dat de heer Demmink het belang van de

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

kenmerk: DWH/SH-55923

datum: 28 februari 1984

blad: 5

informatie uit het rapport voor de bewindslieden van Defensie niet juist heeft ingeschat en dat hij rapportage aan de departementsleiding over deze informatie met een politiek gevoelige inhoud - met alle voorbehouden en reserves die terzake nodig waren - niet achterwege had mogen laten.

Op 31 december 1982 heeft Kolonel Schulte de Secretaris-Generaal van Defensie, de heer Peijnenburg geadviseerd over de beantwoording van de vragen van de Tweede Kamerleden Van Thijn en Van den Bergh aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie. Hij heeft voornoemde Secretaris-Generaal niet op de hoogte gesteld van het bestaan en de inhoud van het rapport van zijn dienst van 7 september 1981. Kolonel Schulte heeft dit rapport bij de departementsleiding bekend verondersteld, aannemende dat de heer Demmink, die per 1 maart 1982 het Ministerie van Defensie had verlaten, de inhoud ter kennis had gebracht van de bewindslieden van Defensie en/of Secretaris-Generaal Peijnenburg. Voorts achtte hij het rapport niet relevant op grond van de aard van de destijds gegeven opdracht, een onderzoek in te stellen naar mogelijke veiligheidsinbreuken en niet naar de mogelijke betrokkenheid van Missieleden bij de staatsgreep. Tenslotte werd de waarde van het rapport door Kolonel Schulte in twijfel getrokken. De met de beantwoording van de Kamervragen belaste ambtenaar op het Ministerie van Defensie, Kolonel de Rijk, Hoofd van de Afdeling Wetgeving en Publiekrecht, is door Kolonel Schulte niet op de hoogte gebracht van het bestaan en de inhoud van het rapport van 7 september 1981.

De Commissie is van oordeel dat Kolonel Schulte zowel Kolonel De Rijk als Secretaris-Generaal Peijnenburg en daarmee Minister De Ruiters had dienen in te lichten - met alle voorbehouden en reserves die terzake nodig waren - over sedert maart 1980 bij de Landmacht Inlichtingendienst binnengekomen informatie aangaande de mogelijke betrokkenheid van de Nederlandse Militaire Missie bij de staatsgreep.

Vraag 4:

Waren er nog andere gegevens die de Ministers niet hebben bereikt en die van belang waren voor een correct beantwoorden van Kamervragen over de onder 1 genoemde vraagstelling? Zo ja, welke gegevens, waarom zijn deze niet doorgegeven en door wiens toedoen?

Antwoord

De Commissie heeft vastgesteld dat het verslag van Kolonel Valk over zijn bezoek aan leden van de Nationale Militaire Raad op 28 februari 1980, uitgebracht aan de Tijdelijk Zaakgelastigde en, na diens terugkeer in Suriname op voornoemde datum, ter kennis gebracht van Ambassadeur Vegelin van Claerbergen, essentiële passages bevat, onder meer over het door Kolonel Valk gegeven advies hoe te handelen met de regering Arron en het aanzoeken van een (in)formateur, die niet zijn opgenomen in de rapportage hierover van Ambassadeur Vegelin van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, gedateerd 1 maart 1980. Daardoor is de informatie over dit bezoek die Minister van der Klaauw ter beschikking stond tijdens het debat in de Tweede Kamer op 4 maart 1980 niet volledig geweest.

De heer Vegelin heeft aan de Commissie verklaard dat hij de betreffende passages niet in zijn telegram van 1 maart 1980 heeft opgenomen aangezien hij deze niet relevant achtte voor de beleidsbepaling in Nederland. Bovendien zou in dat geval wellicht Kolonel Valk zijn teruggeroepen - waartoe Ambassadeur Vegelin in 1979 had geadviseerd - hetgeen hem in de toenmalige situatie ongewenst voorkwam.

De Commissie is van oordeel dat Ambassadeur Vegelin van Claerbergen Minister Van der Klaauw vorenbedoelde informatie uit het verslag van Kolonel Valk over zijn bezoek aan leden van de Nationale Militaire Raad op 28 februari 1980 niet had mogen onthouden.

Gevolgtrekkingen

De bevindingen van de Commissie en de daaruit getrokken conclusies, waarmee wij ons kunnen verenigen, hebben ons aanleiding gegeven tot het volgende:

1. Kolonel Valk is ontboden bij de tweede ondergetekende. De op hem betrekking hebbende conclusies van de Commissie zijn hem medegedeeld en hem is te verstaan gegeven dat hij op verscheidene punten is tekort geschoten. De tweede ondergetekende heeft daarover zijn ernstige afkeuring uitgesproken. Kolonel Valk zal wegens zijn leeftijd op korte termijn de militaire dienst verlaten.
2. De aard van de fouten van enige andere betrokkenen, die onjuist hebben gehandeld, geeft ons geen aanleiding tot het treffen van maatregelen jegens deze personen.
3. De gang van zaken zoals die uit het rapport naar voren komt is aanleiding een aantal procedures kritisch te bezien. Ook zal binnen onze ambtelijke apparaten aan de hand van de thans beschikbare voorbeelden nadrukkelijk worden gewezen op de noodzaak zo volledig mogelijk overleg te plegen wanneer men twijfelt aan de waarde van gegevens voor de leiding van de ministeries.

DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN,

DE MINISTER VAN DEFENSIE,